

LIETUVOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS KONFEDERACIJA

Adresas Žaliųjų ežerų 51, LT-08406 Vilnius, Lietuva; Tel. +370 5 2109 222; Faks. + 370 5 2109 223; Mob.tel. + 370 699 59608;
Svetainė: www.ateitiesenergija.lt; El. Paštas: info@ateitiesenergija.lt;
Įmonės kodas 302777869; Atsiskaitomoji sąskaita Nr.LT16 7300 0101 3159 9571 Swedbankas. Banko kodas BIC-HABALT22.

Gerb. Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
p. Algirdui Butkevičiui

2013.12.12.

Gerbiamas Ministre Pirmininke,

Atsinaujinanti energetika – greičiausiai besivystanti energetikos rūšis Pasulyje. Kai kuriose srityse mes matome energijos gamybos savikainos kritimą, siekiantį 15% per metus. Visa tai vyksta dėl masto ekonomikos ir dėl itin didelių investicijų į šių technologijų tobulinimą pastaraisiais metais (pavyzdžiui JAV pastaraisiais metais tarp visų patentų, išduotų atradimams, susijusiems su energijos gamyba – virš 80% teko atsinaujinančiai energetikai). Kai kurios iš atsinaujinančių išteklių pagaminamos elektros energijos rūšys Tarptautinės Energetikos Asociacijos šiemet pateiktais vertinimais, jau dabar yra pigesnės, nei pavyzdžiui branduolinėse elektrinėse generuojama elektra. Nekalbant jau apie išorinę naudą – pridėtinę naudą nacionalinei ekonomikai. Deja Lietuvoje daugeliui politikų atsinaujinanti energetika vis dar asocijuojasi su nišine itin brangia energetikos sritimi, kokia ji daugeliu atveju buvo prieš 3-5 metus.

Mums labai malonu pastebėti, kad XVI Vyriausybė ne vieną kartą yra išreiškusi savo teigiamas nuostatas atsinaujinančios energetikos plėtros Lietuvoje atžvilgiu.

Lietuvos atsinaujinančių išteklių konfederacija gali pateikti konkrečius pasiūlymus, kad atsinaujinanti energetika galėtų būti plėtojama naudingiausiu Valstybei keliu ir dar labiau prisidėtų kuriant energetiškai nepriklausomą ir konkurencingą Lietuvą.

Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacijos veikloje dalyvauja, pritaria bendroms deklaracijoms bei įsijungia į bendras akcijas 14 Lietuvoje registruotų asociacijų, tikrieji nariai – 5 pagrindinės asociacijos. Iš Atsinaujinančių išteklių gaminama energija jau kuris laikas yra pigiausia energija, gaminama Lietuvoje tiek elektros, tiek šilumos sektoriuje. Ši tendencija ypač sustiprėjo pastaruoju metu, kai vykusiuose aukcionuose nustatytas tarifas vėjo energijai yra 24-24,5 ct/kwh, o biomasės naudojimas centralizuotuose šilumos tinkluose leidžia sumažinti šilumos kainą gyventojams iki 20 ct/kWh. Taip yra didinama LR energetinė nepriklausomybė mažiausiais kaštais visuomenei. Atsinaujinančios energetikos įmonės – tai ir

aplinkosauginės veiklos atstovai, ir smulkaus bei vidutinio verslo plėtotės forma, tai ir piliečių ekologinio sąmoningumo ugdymo būdas.

Trumpai pristatytume kiekvienos atskiros atsinaujinančios energetikos srities problematiką ir vystymo tendencijas ir pabaigoje pateiksime bendrą pasiūlymų apibendrinimą.

Sėkmingas biomasės energetikos vystymas yra susijęs su dviejų pusių – biokuro naudojimo šilumos ir elektros gamybai ir tuo pat metu biokuro pasiūlos didinimo - tolygiu augimu. Jeigu biomasės energetikos rinkos vystymui (naujų biokuro katilinių ir kogeneracinių jėgainių statybai ir plėtrai) didžiausią įtaką turės LR Energetikos ir Ūkio ministerijų kuruojamos programos, biokuro pasiūlos didinimui svarbią reikšmę turės LR Aplinkos ir Žemės Ūkio ministerijų vykdomos ES paramos skirstymo programos. Todėl atsiranda būtinybė koordinuoti visų šių keturių ministerijų veiklą, sprendžiant ES paramos skirstymo kryptis, programas ir apimtis. ES finansiniu laikotarpiu (2014 – 2020 m.) galėtų būti sukurtos tokios atskirų ministerijų struktūrinės paramos biomasės energetikos sričiai skirstymo programos:

Biokatilinių ir kogeneracinių jėgainių Centralizuotoje šilumos tiekimo (CŠT) sistemoje plėtros programa; Biokatilinių ir kogeneracinių jėgainių pramonėje plėtros programa; Biokuro mobilizavimo/ logistikos tobulinimo programos, skirtos biokuro surinkimo, mobilizavimo, gamybos technikai įsigyti ir sandėliavimo galimybėms gerinti; Programos, skirtos šilumos ir elektros gamybos iš biokuro technologijų (naujų biokuro deginimo procesų, naujo pavyzdžio biokatilų ir kogeneracinių jėgainių, ypač naudojant ne medienos biokurą, mažosios biokogeneracijos) kūrimui, mokslo plėtrai šioje srityje – **kuruoja LR Energetikos ir Ūkio ministerijos.**

Programos, skirtos finansuoti mokslinę tiriamąją veiklą biomasės resursų didinimo klausimu; Programa, skirta efektyvinti biokuro naudojimą privačiose namų valdose, neprijungtose prie CŠT sistemos – naujos šildymo technikos, automatizuotų, efektyvių biokuro katilų įsigijimui – **kuruoja LR Aplinkos ministerija.**

Parama energetinių plantacijų (greitai augančių augalų) veisimui ir plėtrai; Programa, skirta didinti biomasės (menkavertės medienos iš valstybinių ir privačių miškų) pasiūlą – mobilizuojant šiai dienai nenaudojamus, tame tarpe dėl ekonominių priežasčių, menkavertės medienos resursus (jaunuolynų ugdymo medieną, miško kirtimo atliekas ir pan.); Programos, skirtos ūkininkams ir miško savininkams biokuro mobilizavimo ir gamybos spec. technikai įsigyti; Programos, skirtos biodujų gamybai ir energetiniam panaudojimui, tame tarpe sprendžiančios ir ekologines problemas, susidarančias dėl žemės ūkio atliekų (mėšlo, srutų, nuotekų dumblo ir pan.). – **kuruoja LR Žemės ūkio ministerija.**

Preliminariai numatytų 1,1 mlrd. Lt sumos visų rūšių atsinaujinančių energetikos išteklių plėtrai paremti bus per maža, kadangi vien biokogeneracijos Vilniuje, Kaune ir kituose didžiuosiuose miestuose iki optimalios apie 350 MW elektrinės galios vystymas reikalautų panašios paramos sumos su 40-50 % intensyvumu, kuris yra reikalingas norint pasiekti optimalių tokios plėtros rezultatų, o būtent centralizuotos šilumos kaina vartotojui ~ 20 ct/kwh, elektros – nesubsidijuojama rinkos kaina. Taip pat būtina surasti optimalų bendradarbiavimo modelį tarp viešo ir privataus kapitalo biomasės energetikos srityje, kadangi šiuo metu įtvirtintas nepriklausomų šilumos gamintojų teisinis reguliavimas nėra subalansuotas ir neužtikrina tvaraus biomasės energetikos vystymosi.

Biodujų energetika sprendžia atliekų utilizavimo (visų organinių ir biodegraduojančių medžiagų utilizavimas), aplinkosaugos (kvapų panaikinimas, CO2 išskyrimo mažinimas ir kt.), darni Lietuvos regionų plėtra (darbo vietų kaimo vietovėse kūrimo problema) ir kartu yra pagaminama kogeneracijos būdu elektros energiją ir šilumą bei biometano dujas – kas garantuoja šio segmento apimtyje 100 % nepriklausomybę nuo bet kokių išorinių veiksnių! Lietuvos potencialas gali pagaminti apie 0,6 TWh elektros ir 0,6 TWh šilumos energijos iš susidarantių žemės ūkio atliekų (žolės ir/arba kukurūzų siloso, mėšlo bei kitų biodegraduojančių atliekų). Papildomai prie elektros ir šilumos gamybos iš biodujų Lietuva turi biometano gamybos potencialą (100-150 mln. m³ biometano), kuris kokybiniais parametrais prilygsta gamtinėms dujoms ir yra gamtinių dujų pakaitalas. Biodujų energetikoje (kogeneracijos ir biometano) investicijos galėtų sudaryti apie 1,25 mlrd. Lt per artimiausius 5 – 8 metus. Biodujų energetika kuria darbo vietas kaimo vietovėse. Per šį laikotarpį planuojama sukurti iki 1000 darbo vietų. Pagrindinė kliūtis, neleidžianti vystyti šiai perspektyviai ir labai svarbiai Lietuvos energetinei nepriklausomybei sričiai pagal turimą Lietuvoje potencialą, – nuolat kaitaliojamos šios atsinaujinančios energetikos srities rėmimo taisyklės, biometano gamybos dalyje – neužbaigtas teisės aktų ruošimas.

Vasarą, taisant atsinaujinančių energetikos išteklių įstatymą, buvo sumažinta biomasės rėmimo kvotą iki 105 MW. Į kietos biomasės segmentą buvo įtrauktas biodujų sektorius. Nenumačius paramos biodujų kogeneracijai ir biometano gamybai - biodujų sektorius nesivystys ir pasiekti aukščiau minėtų tikslų nepavyks. Siūlome numatyti 2014-2020 laikotarpyje paramą per tarifą biodujų kogeneracijai ir biometano gamybai bei 2014 metų pirmame pusmetyje patvirtinti teisės aktus, reikalingus biometano sektoriaus kuo spartesniam vystymuisi.

Vėjo energetika - alternatyva gaminti elektros energiją šalyje, neturinčioje jokių iškastinio kuro natūralių išteklių. Be to, tai dar ir ekologiškai švari energija. Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyta suminė vėjo elektrinių instaliuota galia 500 MW. Šiuo metu jau yra įrengta 270 MW, dar virš 200 MW - išdalinta per VKEKK organizuotus aukcionus ir šiuo metu įrenginama. Manome kad vėjo elektrinių instaliuotų galių kvotą reikėtų padidinti bent iki 800 MW. Vėjo elektrinės šiuo metu pigiausiai generuoja elektros energiją Lietuvoje, paskutiniuose auconuose laimėtas tarifas yra 24ct/ kWh. Šiuo metu vėjo elektrinės pagamina apie 0,5 TWh elektros energijos per metus. Didėjant elektros gamybai iš vėjo elektrinių, mažėja poreikis importuoti elektros energiją ir tuo pačiu mažėja jos kaina. Taip pat palaiptinui turi būti ruošiama teisinė bazė vėjo energetikos plėtrai Baltijos jūroje. Šiuo metu yra baigiamas rengti LR Bendrojo plano jūrinė dalis. Ją patvirtinus LR Seime turėtų būti pradėti rengti poįstatyminiai aktai, reglamentuojantys vėjo energetikos plėtros jūroje apimtį, stadijas ir tvarką. Taip pat turi būti atlikti tyrimai ir parengiamieji darbai jūrinės vėjo energetikos plėtrai. Investuotojai yra pasirengę šiuos darbus atlikti savo lėšomis, tačiau tam turi būti numatytas teisinis reglamentavimas.

Sudėjus visą potencialią sausumos ir jūros vėjo energetiką galima pagaminti pusę visų Lietuvos poreikių atitinkantį elektros energijos kiekį. Daugelio ekspertų vertinimu - vėjo elektrinės Baltijos jūroje dėl mažo druskų kiekio, geresnių gamtinių sąlygų, mažesnio bangavimo ir palankaus dugno būtų galima elektrą pagaminti kur kas pigiau, nei vėjo elektrinėse Šiaurės jūroje. Vėjo energetika jūroje yra itin greitai besivystanti technologija, šiose elektrinėse

pagamintos elektros savikaina ženkliai mažėja. Dar vienas vėjo energetikos jūroje privalumas yra tas, kad šios elektrinės veikia kur kas stabiliau, nei sausumoje, kur kas geriau išnaudojama jų instaliuota galia.

Saulės energetikos srityje siūloma pereiti prie visiškai naujos Lietuvoje ir pasiteisinusios užsienio šalyse dvipusės apskaitos sistemos. Buvusios Vyriausybės buvo padaryta didelė žala šios greitai augančios ir tobulėjančios energetikos srities įvaizdžiui Lietuvoje, nustačius nerealiai aukštus šios elektros supirkimo į tinklus tarifus, be jokios atrankos dalijant plėtos leidimus šioms elektrinėms statyti. Dabar patvirtintas elektros iš saulės elektrinių supirkimo tarifas yra 48 ct/kWh. Siūloma pasinaudoti kai kurių ES šalių praktika ir pradėti diegti dvipusę apskaitos sistemą (ang. „net metering“). Pagal šią schemą saulės elektrinės savininkas galėtų pagamintą elektrą, kai nėra jos vartojimo vietoje poreikio, atiduoti į tinklą, o vėliau, poreikiui išaugus virš gamybos apimtį - atsiimti anksčiau į tinklą patiektą elektros energijos kiekį iš tinklo. Pagrindinis dvipusės apskaitos sistemos principas yra, kad elektros vartotojas turi teisę pagaminti tiek elektros energijos kiekį vartotojas per metus suvartoja. Elektros energijos iš saulės gamybos ir vartojimo grafikai nesutampa, tokiu atveju skirstomasis tinklas naudojamas kaip virtualus akumulatorius. Tai leistų plėtoti nedideles kelių kilovatų elektrines visiškai nenaudojant VIAP lėšų. Tinklų operatoriaus papildomos balansavimo sąnaudos būtų padengtos elektros kainų skirtumu dienos metu (kai elektra yra tiekiamą į tinklą) ir nakties metu (kai elektra atsiimama iš tinklo) Siūloma paskatinti privačius asmenis ir ūkio subjektus elektros energiją iš saulės naudoti savo reikmėms. Metų gale suvedamas balansas tarp pagamintos ir suvartotos elektros energijos. Dvipusės apskaitos sistema plačiai taikoma užsienio šalyse ir leidžia praktiškai be paramos vystyti saulės energetiką.

Hidro, geoterminė energetika, biodegalų naudojimas bei elektromobilių vystymas - tai atsinaujinančios energetikos sritys, kurios šiame rašte atskirai nėra paminėtos, tačiau taip pat reikalauja pažangios valstybės dėmesio. Dažnai yra akcentuojama, kad atsinaujinančios energijos rūšys pasižymi nestabilumu, jų balansavimui reikalingi bendro tinklo dideli kaštai. Tačiau pačios atsinaujinančios energijos rūšys tarpusavyje gali atlikti tą balansavimo rolę – karštomis dienomis šviečiant saulei, nėra vėjo, ir atvirkščiai. Elektromobiliai gali veikti kaip puikus akumulatorius. Kogeneracinės biokuro jėgainės daugiau elektros energijos pagamins šaltuoju metų laiku, kai to daugiau ir reikia. Geoterminė energetika, itin pasiteisinti Skandinavijos šalyse, yra geriausias energijos efektyvaus naudojimo pavyzdys. Būtent, papildydami vieni kitus, atsinaujinančios energetikos išteklių gali sukurti didžiausią naudą valstybei ir visiškai pakeisti brangų atvežtinį iškastinį kurą.

Atskirai reikėtų kalbėti apie visuomenės švietimo ir informavimo problemas, egzistuojančias šioje srityje. Šiuo metu visuomenė apie atsinaujinančią energetiką dažniausiai išgirsta tik kontraversiškas žinias – arba tai nepagrįsta informacija, kad atsinaujinanti energetika tik labai brangi ir skurdinsianti tautą, arba, atvirkščiai, - esą, pasaulis vystys tik atsinaujinančių šaltinių energetiką. Nėra pateikiama informacija, kaip galima subalansuotai ir naudingai valstybei, žmonėms ir gamtai vystyti jau egzistuojančios bei naujausiais moksliniais tyrimais atrandamos atsinaujinančios energetikos rūšis. Manome, kad naujuoju 2014-2020 metų ES paramos periodu būtina skirti dėmesį šiai problemai ir organizuoti konkursus ir

finansinę paramą informacijos sklaidai. Konfederacija prisidėtų turimomis žiniomis ir patirtimi, tiek rengiant programas, tiek organizuojant konkursus ir vėliau – vykdant švietėjišką veiklą.

Konfederacijos nariai yra įsitikinę, kad:

1. Efektyviai panaudojus 2014-2017 m. periodo ES lėšas, atsinaujinančios energetikos šaltiniai gali aktyviau prisidėti, kuriant diversifikuotą ir nepriklausomą LR energetikos sistemą. Ir tai galima padaryti nedidinant naštos vartotojams ir nemažinant šalies ūkio konkurencingumo. Tačiau preliminariai numatytų 1,1 mlrd. Lt sumos visų rūšių atsinaujinančių energetikos išteklių plėtrai paremti bus per maža, kadangi vien biokogeneracijos Vilniuje, Kaune ir kituose didžiuosiuose miestuose plėtrai reikės apie pusę šios paramos sumos. O kur dar kitos atsinaujinančios energetikos sritys.
2. Suteikiant kuo didesnes galimybes atsinaujinančią energetiką vystyti privačiam sektoriui, šis procesas vyktų itin sparčiai ir ekonomiškai, ne tik jėgainių statybos, bet ir daugelį projektavimo, tyrimų, reglamentų kūrimo kaštų prisiimtų būtent patys vystytojai, galutinė energijos kaina mažėtų ir dėl konkurencijos tarp pačių energijos gamintojų.
3. LAIEK, turėdama atsinaujinančios energetikos specialistų, tiek praktikų, tiek mokslininkų-teoretikų, norėtų prisidėti prie LR Vyriausybės darbo strateginėje – energetinėje srityje. Geriausia bendradarbiavimo forma būtų – konfederacijos narių dalyvavimas nuolatinių darbo grupių darbe partnerystės teisėmis. Konkrečiai tai galėtų būti šios darbo grupės: a) nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtos programos; b) tarpinstitucinio veiklos plano programos; c) nacionalinio atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtos veiksmų plano; d) nacionalinės šilumos ūkio plėtos programos; e) nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos; f) nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo plano rengimo. Bendradarbiavimas įvairių ministerijų darbo grupėse ateityje leis užtikrinti atsinaujinančios energetikos darnią ir tvarią plėtrą, išvengiant klaidų ir užtikrinant šios plėtos didžiausią naudą visuomenei.

APIBENDRINIMUI

Spartesniai atsinaujinančios energetikos vystymusi Lietuvoje labiausiai trukdo šie faktoriai:

- Labai lėtai ir su dažnai pasitaikančiomis klaidomis kuriama teisinė bazė šios energetikos rūšies plėtrai
- Sukurtas (ypač aktyviai tai buvo daroma 2008-2012 metais) neigiamas šios energetikos rūšies įvaizdis
- Nedidelis atsinaujinančios energetikos savininkų kiekis – mažai palaikytojų

Siekiant sumažinti šių neigiamų faktorių įtaką, siūloma:

- Labiau įtraukti skirtingų atsinaujinančių energetikos išteklių sritis atstovaujančių asociacijų specialistus į veiklą, kuriant teisinę bazę – įtraukti į darbo grupių rengiančių teisės aktus, strateginius dokumentus veiklą.

- Skatinti investicijas į technologijų, naudojančių atsinaujinančius energijos išteklius, kūrimą ir gamybą Lietuvoje
- Išnagrinėti galimybę skurti viešąjį atsinaujinančios energetikos skatinimo fondą, į kurį nukreipti Europos Investicijų Fondo lėšas bei pageidaujančių tai padaryti žmonių pensijų fondų lėšas bei savanoriškus indėlius, šiam fondui suteikiant Valstybės palaikymą – garantiją ir iš šio fondo pinigais finansuojant skirtingus atsinaujinančios energetikos projektus, dalyvaujant įmonių akciniame kapitale. Tokiu būdu atsinaujinančios energetikos savininkų Lietuvoje kiekį galima būtų išplėsti nuo kelių šimtų iki kelių šimtų tūkstančių, kuriant labiau diversifikuotą atsinaujinančios energetikos plėtros naudą Lietuvos visuomenei.

Pagarbiai,

Lietuvos atsinaujinančių išteklių konfederacijos prezidentas Martynas Nagevičius

Lietuvos biomasės asociacijos prezidentas Remigijus Lapinskas

Lietuvos biodujų asociacijos valdybos pirmininkas Antanas Pranculis

Atsinaujinančios energijos gamintojų asociacijos prezidentas Ruslanas Sklepovič

Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos direktorius Saulius Pikšrys

Lietuvos fotoelektros technologijų ir verslo asociacijos valdybos narys Vidmantas Janulevičius

Informacija - Dalia Juočerytė, LAIEK direktorė, tel. 869959608,
el.paštas – info@ateitiesenergija.lt